

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

V. ARG.

STOCKHOLM, 1 DECEMBER 1916.

Nr 23.

Kvinnorna och stadsfullmäktigvalen.

Ater förestå stadsfullmäktigval i de flesta av rikets städer. Det heter numera, att ett val "står för dörren" redan en å två månader, innan det skall äga rum, ty valförberedelserna, som ju över allt anses mycket viktiga för själva valutgången, kräva alltmera tid och omtanke. Det är därför icke en dag för tidigt att även kvinnorna nu börja rusta sig till den kommande striden.

Det tar alltid sin tid att disciplinera en ny väljarekår, vartill ju kvinnorna på sätt och vis kunna räknas i och med 1910 års lagändring. Icke förty måste det anses konstaterat, att kvinnornas framryckning vid de kommunala valen visar aktningssvärt stigande siffror. Det anses numera varken "okvinnligt" eller på något vis nedsettande att på valdagen stå i kö bland medborgare av alla samhällslager för att avlämna sin röst vid valurnan.

Det i vallängderna efteråt synliga resultatet av röstningen, varvid kvinnornas namn vanligtvis mycket samvetsgrant avprickats, lämnar emellertid intet som helst besked om det *personliga* deltagandet i valet. Och här komma vi till en svag punkt ifråga om kvinnornas insats vid de kommunala valen. Det är nämligen så, att ännu alltför många föredraga att i godan ro sitta hemma och utfärda fullmakt till röstningen i stället för att själva delta. Det finns alltför många luckor i leden vad kvinnorna beträffar. Och våra motståndare ge akt på förhållandet och säga: vad skola de med politisk rösträtt, när de inte bry sig om att använda den kommunala? Det ligger en viss logik i detta. Ty det är onekligen stor skillnad mellan det eftertryck, varmed en personlig röstning verkar och den lojhet, som utmärker den utan laga förfall genom fullmakt utövade röstningen. Alltså, på samma gång kvinnorna använda sin kommunala medborgarrätt böra de *demonstrera för den politiska genom massuppslutning vid valutställningarna!*

Det ligger kvinnorna nära om hjär-

För oss, som arbetat för rösträtten, har det alltid varit en fager dröm, att vi en gång skulle få bruka vår rösträtt till fromma för den värld, i vilken vi leva en tid för att sedan ge rum för nya generationer. Rösträtten var icke i sig själv målet utan endast medlet att nå det.

Johanne Blauenfeldt.

tat att vid fullmäktigvalen dels trygga de kvinnliga kandidaternas återval, där dessa äro i tur att avgå och ånyo låta ställa upp sig, dels att söka få in nya krafter. Numera är det varken något så ovanligt eller särskilt upprörande att se kvinnor i stadsfullmäktige. Själva ha de hunnit vänja sig vid det nya i situationen, och den morske herre (det finns alltid minst en sådan inom varje fullmäktigkår!), som blott för några år sedan förklarade, att komme en kvinna in i fullmäktige, så gick han och det genast — har säkerligen i de allra flesta fall funnit sig i att lugnt sitta kvar och inte blott tolerera hennes närvaro utan även lyssna till vad hon har att säga och till råga på allt en och annan gång finna det ganska klokt!

I många samhällen väljas arbetslöshets- och nödhjälpskommittéer, som med allmänna medel ha att på effektivaste sätt söka lindra dyrtidens härjningar bland de mindre bemedlade. I dessa kommittéer böra kvinnor självfallet ha säte och stämma och icke minst i de lokala livsmedelsnämnderna, vilkas befogenhet och arbetsuppgifter bliva allt större och större. Det stora folkhushållningsproblemet tenderar mer och mer att bli den allt annat överskyggande omsorgen om livets dagliga nödort för vårt folk, och det är endast naturligt och riktigt, att de små hemmens hushållare, kvinnorna, här få ha sitt ord med. Som ett ytterligare plus till deras lämplighet i livsmedelsnämnderna må framhållas, att de ofta i mindre grad än männen bindas av privatekonomiska intressen.

Men då i de flesta fall dessa kommittéer och nämnder tillsättas av kommunernas fullmäktige, inses lätt, vilken vikt det även i detta fall ligger uppå, att kvinnorna äro representerade inom den sistnämnda institutionen och där kunna göra sin talan hörd.

Det rent valtekniska förfaringsättet, såsom verkan av strykningar, omkastningar av namn och dylikt, är väl numera i huvudsak såpass känt, att det här ej behöver ytterligare omordas. De respektiva valorganisationerna bruka också sörja för tillfyllestgörande förmaningar och varningar i detta fall. Blott en sak bör här framhållas, nämligen att försök med en särskild kvinnornas lista, som bekant på sina håll blivit gjorda och slagit väl ut, men att de fordra både ett starkt namn och stor enighet bland väljarna för att lyckas. Särskild lista bör knappast försökas i andra fall, än då kvinnorna på de olika partilistorna fått mindre gynnsamma platser. Numera har det ju dock blivit så, att även högern på många håll lärt sig uppskatta kvinnorna både som väljare och kommunalrepresentanter och därmed i praktiken definitivt uppgivit kampen mot kvinnornas deltagande i allmänna angelägenheter.

Vi ha alltså nu att delta i förberedelserna till valet och på allt sätt söka få till stånd ett imponerande personligt deltagande i detsamma från kvinnohåll. Kom ihåg att ett väl organiserat valarbete med utnyttjande av alla lojala resurser i regel leder till vackra resultat!

Mot ljuset.

Thomas Carlyle yttrade en gång på tal om arbetets religion: "Arbeta under hopp och förtröstan om ni kan, under missmod om ni måste, men under alla förhållanden — arbeta!"

Alla kan kämpa för en stor sak — frihet och rättfärdighet på jorden — ha erfarenhet av de olika omständigheter under vilka en sådan kamp föres.

Finns något i världen, som kan jämföras med den glada hänförelse, varmed de, som länge setat i mörker och dödens skugga, sluta upp kring baneret med ljusets och rättvisans tecken! Motståndet förefaller nästan omöjligt, åtminstone försvinnande litet inför den grundfasta övertygelsen om den solklara sanningen: alla människors likhet i rättigheter såväl som i skyldigheter.

Måste inte alla inse en så självklar sak?

Kvinnorna ha samlats, skara efter skara, för att tåga in i det nya riket genom porten med inskriften: mot ljuset.

Men vägen dit är icke jämnad och lätt att gå. Barbariet är icke utrotat, det har bara bytt om namn, ändrat vapenslag och stridssätt. Entusiasmen, som eldat modet till handling, släcktes hos de klenmodigaste, då motståndet blev alltför hårt. Men ljuset lyste alltjämt och dess styrka växte i samma mån som världens nöd och ropet på hjälp.

Det blev arbete i missmod och sorg, men intensivare, kraftigare, än någonsin under hänförelsens första glädjefyllda tid.

Ropet på kvinnorna ljuder i dessa sorgens tider så manande, bedjande med tusen röster, även anklagande — varför dröja ni — att ingen kvinna med hjärta och samvete kan vara dövt inför dess röst.

Som en värmebölja slår mot oss stämningen från de nordiska dagarna i Stockholm — entusiasmen är icke död, den lever i en ännu fastare tro på vår rätt och vår plikt att vara med i världens stora arbete för att skapa en ny jord, där frihet, rättfärdighet och sann mänsklighet äro bofasta.

Frigga Carlberg.

HON skall göra't.

»Ur led är tiden.» Nu är kvinnan den, som föddes att den vrida rätt igen.

FRIDA LANDSORT.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
 Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.
 Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.
 Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
 Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1916 Kr. 1:35.

Lösnummer 6 öre.

Pris för 4de kvartalet 35 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

6 Lästmakaregatan I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1/2 1-1/2 5 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

Rädda Belgiens barn!

De, som sitta i lugnet och stillheten i ett neutralt land kunna endast bilda sig en svag föreställning om vad ett krig verkligen innebär, och när de se fattigdomen och nöden i sitt eget land, är det kanske ganska naturligt, att de först inrikta sig på att avhjälpa de brister, som ligga närmast till hands. Men de finnas, som krigets järnhand drabbat hårdare än några andra, därför att de äro oskylda och det är barnen, och för deras nöd och jämmer måste alla jordens kvinnor ömma. Tusentals barn från härjade landsdelar stå utan skydd och vård, utan den trygghet ett hem skänker, och det är dem fru Anna Glasell-Andersson gör sig till tolk för i sitt uppprop: Rädda Belgiens barn! Hon har själv på ort och ställe inspekterat de barnkolonier, som på barmhärtiga människors tillskyndan upprättats i Schweiz, och nu väddar hon till sina egna landsmän att även de måtte känna ansvaret för de uppväxande generationer, som fått en så bitter kontakt med livets verklighet. Schweiz och Holland ha, trots sina begränsade tillgångar och rådande dyrtid, på ett storartat sätt räckt sin hand åt de olyckliga, och även Sverige måste känna det ansvar som följer med fredens välsignelse. En hel belgisk-svensk skola kunde växa upp i Schweiz, om var och en ville bidra till underhållet av de barn, som måste räddas åt framtiden. "Människokärleken är internationell, och då vårt land ligger alltför långt borta för att vi här skulle kunna bereda hem åt dessa barn, så låt oss hjälpa andra i deras ädla strävanden att hela några av de sår, som kriget slagit." Fru Anna Glasell-Andersson, Djursholm, lämnar alla upplysningar och mottager samt förmedlar pengar till de belgiska barnens underhåll.

En dröm

lyder rubriken på en liten broschyr av Anna Lenah Elgström, utgiven på Svenska Andelsförlaget. Skrivna med författarinans varma, personliga stil hävdar den rättens och mänsklighetens principer gentemot våldet och orättfärdigheten. Fru Elgström upptar de kända, aktivistiska synpunkterna till behandling och analyserar med logisk skärpa ihålligheten och värdelösheten i de fraser med vilka deras förkunnare draperat sin krassa maktlära. Anna Lenah Elgström har intet fördrag med fraser och stora ord. Hon ser till det inre, till djupet, och därför få också hennes ord en klang av äkta metall. Hon för det sjunkande rättsmedvetandets talan och hon ser aldrig tingen ur en snäv och begränsad synvinkel. "Över sådana konjunkturbegrepp som centralmakterna och ententen, ja, även sådana tidsbegrepp som fransmän eller tyskar, står evighetsbegreppet människa." Detta yttrande är typiskt för Anna Lenah Elgström och det vore lyckligt om de principer hon hävdar vunne större anklag hos en mänsklighet, som blint rusar mot sitt eget fördärv.

G. H. E.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33

n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- o. utländska nyheter

i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelning.

Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

En samhällsfara.

Teori och praktik följas icke alltid åt, men nog framstår det som en egendomlighet att de, som ivrigast hållit på kvinnan i hemmet och icke haft ord nog starka för sin avsky att se henne trängas på arbetsmarknaden just äro de, som nu uppmana kvinnorna att i fosterlandets intresse uppehålla arbetet i fabriker och verkstäder samt i alla de olika yrkesgrenar, där vakanser uppstått. Detta är endast en av krigets många omvärderingar av alla värden. Emellertid tendera de nya tidsförhållandena i de krigförande länderna till en utveckling, vilken kvinnorna måste ägna all sin uppmärksamhet, då den lätt torde kunna få ödesdigra följder. I en läsvärd artikel i danska tidskriften Tilskueren granskar Nina Bang den ekonomiska och industriella stororganisationens problem och kommer i sin tankegång till följande resultat: "Kriget plockar grundligt och metodiskt bort den manliga arbetskraften. I denna situation samverka patriotiska och rent kapitalistiska intressen för att ställa den kvinnliga till disposition i stället. Tidigare föreskrifter till arbetskydd falla bort, det finns inte utrymme för betänkligheter mot hälsofarlighet och yrkesfarlighet, mot lång arbetstid och hänsyn till arbetets natur. Pressningen blir särskilt stor för de kvinnor, som ådagalagt det största motståndet mot att dragas in i Grottekvärnen, på de gifta kvinnorna vilar försörjningsplikten i faderns frånvaro. Arbetsledningarna ha redan börjat inrätta sig efter situationen. I de storindustrier, där det arbetas med kvinnlig arbetskraft, ordnar man sig för att ta hand om barnen, så att mödrarna inte uppehållas av omsorgen om dem. Man har vaggurum och kindergartnar. Man låter bespisning ingå i avlöningen, så att arbeterskorna inte behöva avse tid för matlagning. Flerstädes bygges det för att härbergera hustrurna vid själva fabriken. Hela systemet går ut över hemmen. Det är inte som i skräens och lagens tid, då endast de ogifta svennerna och lärlingarna bodde hos mästaren, nu inrättas man sig för att arbetaren skall leva och dö på fabriken, äta fabriken mat, bo i fabriken bostäder, medan barnen vistas i fabriken barnkamrar."

Här föreligger alltså en fara för kvinnornas ekonomiska och individuella frihet. Kapitalismen har koncentrerat sig som aldrig förr, och om inte kvinnorna sluta sig tillsammans i fackföreningar och organisationer, kan ett kvinnoproletariat uppstå, som kommer att hålla både dem själva och deras barn i en fruktansvärd trældom.

Englands kvinnor ha klart insett vidden av de problem inför vilka storindustrien efter kriget kommer att ställa kvinnorna, men de ha också insett, att det verkliga medlet, som skall hjälpa kvinnorna att råda bot på missförhållandena, är just rösträtten.

Aldrig har rösträtten varit så nödvändig som nu, när så många faktorer äro i rörelse för att beröva en mängd kvinnor deras ekonomiska självständighet. Var och en måste därför hjälpa till att åt sina medsystrar såväl i de krigförande som de neutrala länderna förskaffa den rätt, som skall hjälpa dem och deras barn att föra en människovärdig tillvaro.

G. H. E.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 4 29 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 45

Den »svaga» kvinnan.

En sannsaga.

Vi ha så ofta hört uttrycket "den svaga kvinnan", att vi vänjt oss att själva tro på dess sanning, och detta har förgiftat och förlamat många bland oss. Bästa motgift är att undersöka och påpeka, hur det förhåller sig med benämningens allmängiltighet.

För någon tid sedan läste jag i den norska sjöfartstidningen en artikel av Ola Hope om Norges två första och största kvinnliga skeppsredare, fröknarna Hanna Brummenæs och Bertha Torgersen. När man vet att dessa damer äro ägare till fartyg för millioners värde, tror man naturligtvis, att de börjat med en större eller mindre ärvd förmögenhet. Visst inte — de började med tomma händer, men med djärva drömmar.

Alltifran barndomen, då Hanna Brummenæs på 80-talet lekte vid Haugesunds varv och följde fullriggarens tillblivelse från kölens sträckande och tills den stolta skutan löpte av stapeln under folkets jubel, drömde hon om att bli ägare till ett fartyg. Hon ville sitta på sitt kontor som skeppsredare, avsluta frakter, bestämma vart skutan skulle gå och så tjäna rött guld i strömmar. Helst hade hon velat klä sig i sjöstövlar och oljekläder och följt med, när långfararen spände sina vita segel och gled ut. Hon kände en stark lust att rida ut en storm på det vida havet.

Men detta gick nu en gång inte an för en flicka. Hon lade i stället beslutsamt en plan att skaffa sig nödiga pengar för att kunna förvandla drömmen till verklighet. Hon tog plats i en affär, strävade och arbetade, mätte ut tyg och band och spetsar i många år, tills hon och hennes väninna Bertha Torgersen satte upp egen affär på Karmön, där en av landets främsta gruvdrifter var belägen. Kunderna bestodo mestadels av gruvarbetare, som kunde vara ganska brutala, när de kommo in druckna. De unga kvinnorna klarade sig dock fint med vänlighet och goda lampor och höllo mönsterordning i sin butik.

Vid sidan om affären gjorde fröken Brummenæs inmutningar, deltog i sillspekulationer m. m. alltjämt med skeppsredaremålet i sikte. Så flyttade damerna in till staden igen, köpte en stor gård och etablerade en manufakturaffär, som ännu fortgår.

Nu var segelskutornas tid förbi. Ångfartygen gjorde sitt inträde, och ingen skulle ha trott det möjligt, att damer skulle komma att köpa en ångare. Det var allt för orimligt. Men så skedde dock 1909, då de två vännerna inköpte "Goval" på 500 tons. De skötte sitt rederi förträffligt och köpte nästa år "Geira" på 1,400 tons, 1912 "Visborg" på 2,000 tons och tre år därefter "Vendborg".

Bokföring och korrespondens — allt skötte de med reda och ordning. Ola Hope säger, att många män kunde avundas dem den insikt och klokhet med vilken de expediera frakthanbuden utan att låta lura sig av guld och gröna skogar. De äro en prydnad för Norges skeppsredarstånd, säger han. Och han förespar dem ytterligare tillökning i tonnage på grund av deras stora duglighet.

Den första kvinnan i amerikanska kongressen.

För första gången i historien kommer en kvinna att ta plats i den amerikanska kongressen. Vid de nyligen förrättade valen i Montana utsågs nämligen miss Jeanette Rankin till medlem av representanternas hus. Kvinnorna ha kraftigt bidragit till utgången av detta val, och miss Rankin är vald på programmet lika rösträtt för man och kvinna genom unionell lagstiftning, rusdrycksförbud samt effektivare barnlagstiftning. Hon hade stor förtjänst i rösträttens genomförande i Montana, och fast hennes verksamhet i det sociala arbetets tjänst sträckt sig till snart sagt varje stat inom unionen har hon dock ägnat den kvinnliga rösträtten sitt största intresse.

Fru Betzy Kjelsberg

fick på sin femtioårsdag mottaga den norske konungens förtjänstmedalj i guld. I ett lyckönskningstelegram tackade konungen fru Kjelsberg särskilt för hennes "iver för de små i samhället". Det var ett hundratal telegram fru Kjelsberg fick mottaga, och bland dem märktes ett från statsminister Gunnar Knudsen, så lydande: "Med min hjärtliga hälsning och lyckönskan i anledning av femtioårsdagen förenar jag hoppet och önskan om att Ni framdeles och om möjligt i ännu högre grad vill erbjuda landet Edert värdefulla arbete och Ert intresse."

Norske Kvinders Nationalraad

har till ordförande efter fröken Gina Krog valt fru Nico Hambro, ett val som av Ny-lønde hälsas med den största tillfredsställelse.

»Tiden icke lämplig.»

Vid Vita Bandets årsmöte i Kanada diskuterades önskvärdheten av att alla krafter inom rösträtten bundos samman till en stor enhet. I anslutning härtill har till alla rösträttskvinnor i Kanada sänts ett tryckt meddelande, vari det bland annat heter:

"Måhända synes eder icke tiden lämplig att upptaga arbetet för rösträtten; vi äro ju alla intresserade av att kriget skall få en lycklig utgång, och att det vore orätt att draga någon från hennes plikt mot fosterlandet. Detta äro vi fullt medvetna om, men tillika förvissade, att om vi icke nu erhålla full medborgarrätt, komma vi att bli urständssatta att möta de många problem, som nödvändigtvis måste uppstå efter kriget."

Den sanning dessa ord innebär, borde alla nationers kvinnor behärta.

Rösträttskartan.

Med anledning av den sista kanadensiska segern skriver en amerikansk tidning:

Rösträttskartan måste återigen ändras — för fjärde gången i år. Den förändras nästan lika fort som Europas karta. Men rösträtten segrar utan blodsutgjutelse och representerar endast krossade fördomar.

het, som givit publiken tillit till deras förtag och ledning.

Och nu kommer kanske det märkvärdigaste av allt i denna underbara sannsaga. Millionerna ha inte på minsta vis stigit dem åt huvudet. De bibehålla alltjämt sina enkla vanor i sitt trevliga hem, där blomdoft och gästfrihet möta den besökande.

De båda vännerna ha trofast delat ljuvt och lett, arbetat och trivts samman och gemensamt glatt sig åt sina drömmars uppfyllelse.

Är det inte vederkvickande och styrkande att höra talas om sådana praktexemplar av det "svaga" könet?

Vi sända dem ett uppriktigt tack för vad de givit oss i sitt storslagna föredöme.

A. M. H.

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover i landsorten sändas gratis o. franco.

Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm den 10-11 november.

Nordiska kvinnosakföreningars samorganisation bildad.

Under flera år har man med stigande sympati omfattat tanken på ett samarbete mellan Nordens kvinnor i sådana frågor, där de ha gemensamma intressen att bevaka, och när Fredrika-Bremer-Förbundet, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt och Svenska kvinnornas nationalförbund inbjödo till ett nordiskt kvinnomöte i Stockholm den 10-11 november, sände samtliga nordiska länders kvinnoföreningar delegerade att representera dem vid mötet. Det högtidliga öppnandet försiggick i Järnkontorets stora sal, och hälsningstalet hölls av fru *Agda Montelius*, som i ett varmt och av skandinavisk samhörighetskänsla besjälade anförande erinrade om att kvinnomötet redan år 1915 skulle ägt rum i Stockholm, om inte världskriget lagt hinder i vägen. Alltjämt rasar åskvädret omkring oss, och alltmer ha kvinnorna blivit medvetna om nödvändigheten, att under tider av våld och våld uppehålla de ideella idéerna. Nordens kvinnor ha många gemensamma drag och beröringspunkter, som underlättar samarbetet, men talarinnan hoppades också att under förhandlingarna nationernas särdrag skulle framträda, så att man inbördes kunde lära av de resultat de olika ländernas kvinnor kommit till. Fru *Montelius* riktade därefter en varm välkomsthälsning till varje land särskilt, varefter förhandlingarna togo sin början.

Val.

Förutom mötets ordförande, fru *Agda Montelius*, valdes tre vice ordförande, nämligen: fru *A. Stampe-Feddersen*, Danmark, fru *Betsy Kjelsberg*, Norge och fröken *Annie Furuhjelm*, Finland. Till sekreterare utsågs fru *Anna Lamberg-Bruun* och till biträdande sekreterare fru *Ester Brisman* och fröken *Sigrd Utrich*. En presskommitté tillsattes, bestående av fröken *Elisabeth Krey*, fröken *Axianne Thorstenson* och fru *Elin Wägner*.

Nordiska kvinnosakföreningars samorganisation.

Mötets första beslut gällde bildandet av Nordiska kvinnosakföreningars samorganisation, och detta beslut hälsades efter klubbslaget med applåder. Den nybildade organisationens syfte fastslogs som ett samarbete för bevakande av kvinnornas intressen i familj, stat och samhälle samt för frågor rörande barnlagstiftning. Rätt att vinna anslutning äga kvinnosaksorganisationer i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Fredagens förhandlingar upptogs för övrigt av diskussion av de förslag till stadgar, som förelågo. Bland annat beslöts, att gemensamma möten skulle hållas när förhållandena krävde, dock minst vart tredje år. Samarbetet länderna emellan under den mellanliggande tiden skall ske på sätt som respektive länders till samorganisationen anslutna föreningar bestämma.

På förslag av fröken *Signe Bergman* avsändes hälsningstelegram till ordförandena i två av kvinnornas stora världsförbund, mrs *Chapman Catt* för Internationella kvinnorösträttsalliansen och lady *Aberdeen* för Internationella kvinnoförbundet.

Efter mötesförhandlingarna var gemensam middag anordnad å Operakällaren. Ordföranden i mottagningskommittén, fru *Eva Upmark*, höll därvid ett hälsningstal till gästerna från de nordiska länderna.

Fredagens offentliga möte.

Klockan 8 e. m. var ett offentligt möte anordnat i Läkaresällskapets stora sal och den livliga tillströmningen vitt-

nade om allmänhetens stora intresse för den fråga, som förelåg till behandling, nämligen

Kvinnorna och höjandet av det husliga arbetet.

Ahörarna fyllde inte bara salen och angränsande lokaler, utan i gångar och trappor samlades så täta skaror, att dörrarna till slut måste stängas. Som mötets ordförande fungerade *d:r Karolina Widerström*, och aftonens första talare var representanten för Danmark, skolköksinspektisen

Fröken *Eline Hansen*,

som gjorde en rekapitulation i utvecklingen och erinrade om den tid, då husmodrarna skötte hemmets arbete och alla de grenar, som därtill hörde. Det var industrien, som berövade kvinnorna deras ursprungliga verksamhetsområden, och en massa arbetskraft blev ledig, för vilken nya vägar måste skapas. Det husliga arbetet råkade ur kurs och ansågs inte längre tillräckligt fint, och följden härav blev att hemmen vårdlösades. Man var inte sen att skjuta skulden på kvinnosaken, men fröken *Hansen* hävdade i motsats härtill, att den danska kvinnorörelsen alltid haft ögonen öppna för hemmets gärning. Dansk Kvindesamfund har i detta hänseende utfört ett förtjänstfullt arbete, och skolköket är ett av dess verk. I allmänhet har man tagit sina mönster från Sverige och Norge, och det danska arbetet byggdes på de andra nordiska ländernas erfarenheter. Betydelsen av skolköket ansåg talarinnan ligga däri, att den gav de unga flickorna en grund att bygga vidare på, att husligt arbete sattes i jämbörd med bokliga fack och till slut att den skapade ett intimt förbindelseled mellan hem och skola. För fortsättningsundervisningen var sörjt genom husmodersskolor, och den första byggdes i Sorö på initiativ av Dansk Kvindesamfund. Man har även arbetat på höjandet av tjänarinnornas ställning, och Danmark torde ännu vara det enda land, som har en tjänarinneskola. Vad värnpliktsåret beträffar, som debatterats så ivrigt i Sverige, trodde talarinnan inte att det hade någon framtid i Danmark, där man håller på det frivilliga arbetet. Fröken *Hansen* refererade till *Selma Lagerlöfs* tankvärda ord i Hem och stat om hemmet och avslutade sin klara och rediga framställning med det yttrandet, att vilka förvandlingar hemmet än undergår genom tiderna, skall det dock alltid höra till kvinnans gärning.

Då det husliga arbetet i de övriga nordiska länderna företer ungefär samma utvecklingslinjer, antyda vi endast i korthet de övriga talarinnornas sakliga och intressanta framställningar. Som ett gemensamt ömdöme gäller, att det i alla de respektive länderna varit kvinnosakens pionjärer, som insett betydelsen av det husliga arbetet och tagit initiativet till dess upprykning.

Fru *Ilmi Hallstén*

konstaterade samma förhållande i Finland. Där arbetar nu föreningen *Marta* bland landsbygdens kvinnor med kurser i trädgårdsodling och husligt arbete. Kvinnan bland folket har nåtts av Finsk kvinnoförening genom ambulatöriska kurser, och en konsulent arbetar året runt. Vid folkhögskolorna ha även inrättats husmodersskolor, men dessa befinna sig ännu på ett förberedande stadium. Talarinnan slutade sitt anförande med att erinra om, att en planmässig och rationell husmodersutbildning är etisk, sparar tid och ger husmodern tillfälle till andra selsättningar.

Fru *Briet Asmundson*

talade å Islands kvinnors vägnar, där den husmoderliga utbildningen ännu inte nått något nämnvärt resultat. Den isländska kvinnosakföreningen har dock insett betydelsen av det husliga arbetet och de ambulerande kurserna för husmodrar synes vara den form av husmodersutbildning, som på Island har mest framtid för sig.

Fru *Margarethe Christensen*

redogjorde för de norska kvinnornas insats för höjandet av det husliga arbetet. Deras önskemål är att göra skolköksundervisningen obligatorisk de båda sista skolåren och därigenom nå alla flickor i hela landet just i den ålder, då de äro mest mottagliga för intryck. 800 å 900 skolkök skulle behövas och för närvarande finnas omkring 160.

Till slut talade yrkesinspektören fröken *Kerstin Hesselgren* å Sveriges vägnar. Hennes ställning till husmodersutbildningen har förut behandlats i Rösträtt för Kvinnors spalter.

Auditoriet belönade de olika föredragen med livliga applåder och de närvarandes tacksamhet tolkades av *d:r Widerström*, som även förklarade mötet avslutat.

Lördagens förhandlingar.

som togo sin början klockan 10 f. m., voro ägnade åt frågan om kvinnoarbets ekonomiska värdesättning. Man diskuterade ivrigt vilka åtgärder den nya samorganisationen skulle kunna vidtaga med anledning av madame *Gabrielle Duchènes* förslag om internationell aktion för att söka genomdriva att arbetslönerna bli oberoende av den arbetandes kön. Inledare av diskussionen var fröken *Anna Kleman*, som redogjorde för nedpressningen av kvinnans arbetslöner under kriget, speciellt i Frankrike, men även i England och Tyskland, vilken nedpressning föranlett madame *Duchènes* förslag om en defensivallians kvinnorna emellan. Under diskussionen underströks kraftigt de rådande missförhållandena i fråga om kvinnornas arbetslöner även i de nordiska länderna. Konferensen beslöt därefter enhälligt att upptaga genomförandet av kvinnornas lönelikställighet med männen på sitt arbetsprogram och att till en början i de skandinaviska länderna föranställa en statistisk utredning angående proportionen mellan mäns och kvinnors löner.

Eftermiddagens möte.

Efter en kort lunchrast samlades alla delegerade samt ett stort antal enskilda föreningsmedlemmar i K. F. U. K:s stora sal, till diskussion angående

Värdesättning av kvinnoarbetet.

Det aktuella och för kvinnornas vidkommande så viktiga ämnet behandlades av representanter från de fem nordiska länderna, som på ett både klart och medryckande sätt redogjorde för de olika villkor under vilka deras länders kvinnor gjorde sin samhällsinsats. Betydelsefullt nog tycktes Sveriges kvinnor vara de, som hade det sämst ställt på arbetsmarknaden, och när man betänker att de äro de enda, som ännu sakna politisk medborgarrätt, har man även förklaringen till deras ekonomiska osjälvständighet, en förklaring som för alltid borde tysta de röster, vilka höjts för betydelselösheten av kvinnans rösträtt.

Seminarieadjunkten fröken *Anna Sörensen*

redogjorde först för de långt ifrån lysande förhållanden, under vilka Sveri-

ges kvinnor arbeta. Det är en mängd problem, som skapats sedan kvinnan kommit ut i förvärsarbetet, och den begränsade arbetsmarknaden har även begränsat lönerna. Staten har öppnat nya arbetsfält för att få billig arbetskraft i stor utsträckning, och lönerna äro ofta orättfärdigt låga. Talarinnan redogjorde härefter för olika kategorier av kvinnliga arbetare och deras löneförhållanden, vilka ofta gävo ett så negativt resultat, att kvinnorna inte kunde få sin fulla försörjning genom sitt arbete, utan voro hänvisade till sina hem. Härigenom pressades lönerna ned, och de mindre lyckligt lottade kvinnorna fingo draga sig fram på ett existensminimum. Som ett exempel på hur orättvist lönerna tillämpades för män och kvinnor, angav fröken *Sörensen*, att en manlig postmästare av tredje klass sitter med en lön av 5,000 kr. medan hans kvinnliga kollega får nöja sig med 3,400 kr., och även i telegrafan och järnvägen gör man skillnad på manliga och kvinnliga löner. Samma norm ligger till grund för lärarlöner. Principiellt betydelsefull är frågan, när man kommer in på folkskolans löneförhållanden, ty där tillämpades fordom lika lön för lika arbete. Vid 1906 års riksdag upptogs förslag om en annan lönestandard, motiverat med att kvinnorna hade mindre pretentioner än männen. Talarinnan ansåg, att skillnad borde göras, icke på män och kvinnor, utan på familjeförsörjare och icke familjeförsörjare, och som botemedel mot de rådande missförhållandena framlade hon: en uppfostran, som gör flickorna förvärsdugliga, arbetshygien, organisation för upprättandet av en viss duglighetsstandard samt framför allt rösträtt. Fröken *Sörensen* slutade sin sakliga framställning med att betona, att rösträtten icke blott är en kvinnofråga, utan en samhällsfråga, av betydelsefull art.

Representanten för Norge

Fru *Karen Grude Koht*

framhöll att kvinnornas strid om rätten till arbete redan är utkömpad, och nu står striden i stället om lika lön för lika arbete. I Norge är det två olika löneprinciper, som göra sig gällande, de som röra det manuella och de som röra det kulturella arbetet. I skolorna och vid universitetet, i biblioteken, föreläsningssalarna och posten är det icke tal om annat än samma löneprinciper för män och kvinnor, men på de fält, där kvinnorna tidigare kommo in, gäller den gamla principen, och det blir sämre ju längre ned man kommer. Det är industriarbetarens och butiksbiträdenas ställning, som måste förbättras, och man får inte heller glömma husmodrarna, vilka genom sitt viktiga kall som uppfostrarinnor kunna ha rätt att fordra samhällets hjälp. Fru *Koht* uppehöll sig vid några punkter, vilka hon ansåg som bidragande orsaker till kvinnornas dåliga löneförhållanden, och däribland främst den, att de äro ett nytt inslag i kulturutvecklingen. Trots rösträtten äro kvinnorna ännu genomsvårade av en mängd gamla fördomar, och de ha ännu inte tillräckligt socialt ansvar. Moderarna skaffa icke sina döttrar tillräcklig utbildning, och därigenom blir det ofta en okvalificerad arbetsstyrka, som sänker kvinnornas anseende. En fara, som också är en oundgänglig faktor att räkna med, är den ringa stabilitet, som blir en följd av den stora omsättningen av arbetskraft. Kvinnorna måste ha blicken öppen för dessa faktorer och genom organisation, utbildning och solidaritet bekämpa dem.

Elegant

chemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Orgryste Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

Fabriksinspektören fru Julie Arenholt,

som talade å Danmarks vägnar, framhöll nödvändigheten av att kvinnorna gripa efter nya arbetsformer, när de annars sjunka ned till en parasittillvaro. Vi leva i en övergångsperiod, och kvinnorna måste deltaga i förvärvsarbetet. Kriget har medfört en revolution i kvinnans förhållanden, hon har tvingats in på förr okända områden och efter kriget måste dessa nya arbetsvillkor regleras. I Danmark ha kvinnorna teoretiskt tillgång till de flesta ämbeten, men det råder ganska oklara begrepp om kvinnors anställning. Kvinnorna fordra en lag, som tydligt anger deras rätt till statsämten. Sedan fru Arenholt redogjort för olika slag av kvinnligt arbete och framhållit, att mycket arbete monopoliseras av män, därför att det är väl avlönat, yttrade hon, att det inte är tillräckligt med adresser och petitioner, utan kvinnorna måste göra en stor personlig insats. Detta är lättare nu, när kvinnorna fått rösträtt, och sedan den blivit genomförd, har man kunnat konstatera, att de kvinnliga lönerna höjts, och att kvinnor erhållit höga statsämten. Motståndet från männens sida blir mattare och mattare, men kvinnorna måste noga ge akt på sina egna intressen, ty utan ekonomisk likställighet, när kvinnan aldrig full frigörelse.

Fru Björg Blöndal

redogjorde för förhållandena i sitt hemland, Island, där de kvinnliga ar-

betsförhållandena förete mycket stora skilljaktigheter. I många fall ha de att framvisa en storartad utveckling, medan de å andra sidan äro synnerligen efterblivna. Största delen av Islands befolkning är lantbruksarbetande, och här har husmodern ett drygt och föga uppskattat arbete, som inte heller ger henne tid eller tillfälle till någon extra förtjänst. På senare år har fiskeriet fått ett starkt uppsving och drar mycken arbetskraft till sig, men kvinnorna betalas inte på långt när så väl som männen. Det andliga arbetets kvinnor ha det mycket bättre ställt. I skolan äro kvinnorna likställda med männen, åtnjuta samma utbildning och få samma lön. Islands kvinnor ha även tillträde till alla ämbeten, men i praktiken har det ännu ingen betydelse, ty Island har icke en enda kvinnlig ämbetsman.

Fröken Annie Furuhjelm

inledde sitt anförande med att berätta, att sedan Finlands kvinnor fått rösträtt, har den frågan alltid ställts till dem, vad de utträttat för att i lantdagen höja kvinnornas arbets- och lönevillkor. Svaret ger sig självt därigenom, att lantdagen icke har att bestämma om lönefrågor. Finlands kvinnor ha fört samma kamp som andra länders kvinnor, kampen för högre skolutbildning och ökade utvecklingsmöjligheter, men när Finland på 60-talet började en egen kulturutveckling, var överklassen så fåtalig, att männen inte behövde frukta någon konkurrens från kvinnornas sida. Staten har på visst sätt genomfört principen lika lön för lika arbete, då den på skolans och universitetets område jämställt kvinnan med mannen, men där konkurrensen med mannen uteblir, där sjunka också lönerna i avsevärd grad. Fröken Furuhjelm lämnade en del statistiska uppgifter såsom belysande för olika slag av kvinnoarbete. I posten och vid järnvägarna gäller lika lön för män som för kvinnor, och det existerar till och

med en järnvägskvinnoförening, bildad på initiativ av Finlands enda kvinnliga stationsinspektör. Vid de lägre tjänsterna vid ämbetsverken äro lönerna jämförelsevis låga och likaså på kontoren, men inom försäkringsväsendet är det något bättre ställt. Barnmorskorna tillhöra en kår, som är ytterst illa avlönad. Vad kroppsarbetet beträffar, ha lönerna stigit genom kriget, men en utsvevad gren är sömmerkornas, och här ansåg talarinnan att de bildade kvinnorna hade ett stort ansvar. Fröken Furuhjelm inträde av de självförsörjande kvinnorna var, att de icke alltid kände tillräcklig arbetsglädje, och hon ansåg att detta i en del fall berodde på att kvinnor med fallenhet för praktiskt arbete ofta voro hänvisade till det teoretiska. Som en naturlig följd av kvinnornas arbete inom hemmet vilja de helst ha med levande ting att göra. Talarinnan avslutade sin intressanta redogörelse med att uppmana kvinnorna till större solidaritet. Vårt moderna samhälle är byggt på kvinnans förvärvsarbete, och hon måste även ha känslan att vilja komma framåt, ty den känslan sporrar och ger bättre arbetsresultat.

Efter de ytterst instruktiva och tankeväckande föredragen följde en kort diskussion med inlägg av fröknarna Maja Forsell, Anna Ljungberg, Bertha Welin och d:r Karolina Widerström.

Samkvämet på Grand Hôtel.

Det var en lysande och representativ samling av Nordens ledande kvinnliga personligheter, som på aftonen voro närvarande vid den avslutningsfest, som anordnats i Grand Hôtels vapensal. Där blev också tillfälle till det personliga samspråk, som den av förhandlingar strängt upptagna tiden inte förr medgivit, och nordens kvinnor utbytte tankar och åsikter med ett intresse och samförstånd, som stärkte intrycket av betydelsen att de tillsammans bilda en skandinavisk enhet. Endast ett moll-

PHOSPHO-ENERGON PILLER

FÖRORDAS AV LÄKARE

☉ Vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet. ☉

SÄLJES ENDAST I APOTEK

A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM

Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

ackord bröt harmonien, och det var känslan av att Sveriges kvinnor äro de enda i Norden, som ännu sakna politisk medborgarrätt, men Sveriges kvinnor inse och uppskatta till fullo det stöd, som de övriga nordiska länderna bjuda dem.

Aftonen bjöd också på angenäm underhållning i form av sång, utförd av en damkvartett från Djursholm under fru Alice Tegnér's ledning, och talens rad voro så många och långa som det festliga tillfället inbjöd till. De inledes av d:r Lydia Wahlström, vilken i egenskap av historiker erinrade om gångna tider och stannade vid skandinavismens idé, sådan den bröt igenom på 1840-talet. Tanken slog aldrig rot i folkens hjärtan, men talarinnan trodde att tiden nu var inne för en ny form av skandinavism, nämligen kulturskandinavismen och de stora andliga värden, som bunda de nordiska folken tillsammans. Samhörighet kan även födas under yttre tryck, och som ett nytt moment har också kommit en kvinnornas sammanslutning, som man på 1840-talet inte drömde om.

D:r Wahlströms utmärkta anförande mottogs med kraftiga applåder, varefter följde unisont sjungande av Hell dig, du höga nord. Övriga talare voro fröken Henni Forchhammer, Danmark, fru Karen Grude Koht, Norge, fru Bri-

En kvinnlig frihetskämpe.

MALWIDA VON MEYSENBURG: I landsflykt. En idealistisk kvinnas memoarer. Wahlström & Widstrands förlag. 574 sid. Pris kr. 8:50.

Vad är det att vara en idealist? Även därvidlag kan uppstå begreppsförvirring, om man frågar sig, vad ett ideal är. Den hänförde nationalisten dödar och dör för ett ideal — som andra rygga tillbaka för.

Det är betecknande, när Malwida von Meysenbug berättar, hur hennes syster med sorg och harm frågade henne: Finns det någonting, som du kan älska högre än din familj?

Själv skulle författarinnan svara ungefär så här:

En dag gick en man i en österländsk ängd, och trött av vandringen satte han sig vid en brunn för att vila. Dit kom en kvinna för att hämta vatten. Hon hade inte väntat sig, att mannen, som var en jude, skulle tilltala henne, en samaritisk kvinna, och väl ännu mindre — vilket också förundrade hans lärjungar — att han skulle tala till henne som till en människa, istånd att fatta hans tankar.

— I skolen icke tillbedja varken på berget eller i templet, sade han — utan i anda och sanning.

Men är det inte just på berget eller i templet, som människorna ännu vilja resa sina idealer? Visst finns det idealer, som stråla så högt — t. ex. fredstanken i dess djupaste mening — att alla måste erkänna dem som idealer, men de tro inte, att de passa för jordens materialistiska släkte.

Malwida von Meysenbug sökte sina idealer "i anda och sanning", och därför blev hon också som många med

hennes besläktade andar utan hem i fosterlandet. Vi behöva ju blott tänka på Romain Rolland, hur han blivit bemött i sitt land, därför att han rest sina idealer "ovan stridsvimlet", ovan det nationalistiska templet.

Men denna landsflykt berör ju ej andens fria värld. Det är ej gott att veta, hur Malwida v. Meysenbug skulle ha uppfattat det nuvarande politiska läget, men man kan förstå, att den vänskap som förenade henne och Romain Rolland, tyskan och fransmannen, hon en gammal kvinna, han en ung man, skulle ha haft sitt "ovan politiken". Och man kan också förstå, vilken tröst dessa båda varit och äro för dem som, likgiltigt vilken nation de tillhöra, sökt eller söka deras tankars sällskap.

Malwida v. Meysenbug var en kvinnlig frihetskämpe för folkens rätt och lycka. Hon fick sitt "andra dop", säger hon själv, av "revolutionens hand", och hon var med under de tider, kring förra århundradets mitt, när revolutioner skakade Europa, om hon än snart kom till insikt om att den uteslutande politiska revolutionen ej var vägen till lycka.

Hon skriver i sina memoarer:

Är det så svårt att begripa, att friheten är den starkaste lagen? Att uppföra barnen till att förstå detta, vänja folken att förstå detta, därmed skulle egentligen civilisationens hela uppgift vara fylld. Familjen och staten skulle därigenom finna sin sanna lyckliggörande form, under det att den våldsamma auktoriteten evigt skall finna uppresningen vid sin dörr.

Som barn hade hon samma idealer som de människor hon älskade, hennes hängivna hjärta ledde hennes omdöme — det var ju en klar sak, att de måste ha rätt.

Men så vidgades hennes horisont under inre strider och offer, och hon kom

själv att stå i ledet bland dem, som uppreste sig mot auktoriteten.

Den innersta drivkraften till att hon kom att bryta med det liv hennes förd och uppfostran velat hänvisa henne till, var likväl godheten, samma hängivenhet för rättvisa och godhet i världen, som hon förut känt endast för dem hon älskat.

Den man, som vunnit hennes kärlek, fastän hans inté ägde samma trohet som hennes, yttrade till henne, när han låg döende:

— Man har velat påstå, att de demokratiska kvinnorna inte ha något hjärta; det påståendet kan jag vederlägga.

Vid detta avsked kände hon en djup smärta. Hon såg upp mot himlens otaliga stjärnor, som stirrade mot gryningens purpurstrimma i öster och frågade sig själv full av förtvivlan: Vad återstår väl nu i världen?

— Att vara god, svarade en röst inom henne.

Hon undervisade vid denna tid vid den s. k. högskolan i Hamburg, en frisinnad stiftelse, där föreläsningar hölls och där man ville ge de flickor, som hade lämnat skolan, eller sådana, som redan vid en mognare ålder ännu kände behov att fylla luckorna i sin bildning, tillfälle att bedriva högre studier av alla slag. Antingen för att utbilda sig till en specialitet eller också för att fullända sig själva, och ett av anstaltens huvudändamål var att förurna bildningens välgärning utan åtskillnad åt fattiga och rika.

Efter den kris hon genomgått, kände hon sig liksom död för varje personligt anspråk och levde endast för arbetet. Ännu mera än förut förband hon sig med de arbetande klasserna, samlade arbetarna hemma hos sig och deltog i föreningar och sammanslutningar för deras andliga och materiella utveckling.

Krogarna övergavs, ett allvarligt

kunskapsbegär började göra sig gällande, och ändå — just mot dessa, ej politiskt revolutionära föreningar, vände sig reaktionen med bitter förföljelse.

Stämplingarna mot högskolan blevo allt känbarare, de frisinnade allt mera trängda. Och slutligen lämnade Malwida v. Meysenbug, nedbruten som hon var både av sin hjärtasorg och av det intensiva arbetet, Hamburg för att unna sig en tids vila hos en väninna i Berlin. Detta var i april 1852. Men inte heller där fick hon vara i fred. Polisundersökning företogs hos henne, man lade beslag på hennes brevväxling med kända demokrater, och övertalad av sina vänner lämnade hon i hemlighet Tyskland, innan vidare åtgärder skulle vidtagas mot henne.

Hon tog sin tillflykt till London, där hon gav lektioner och försörjde sig som publicist och översättarinna. Hon kom där, som hon säger i memoarerna, i beröring med "stora betydande människor, sådana som inte kunna undgå att lämna spår i en människas liv". Men det var inte den s. k. "bättre samhällsklassen" — ordet citerat ur memoarerna — societeten, hon sökte närma sig för att återknyta förbindelser från en tidigare Londonvistelse. Därtill hade hon varken råd eller lust, utan det var i stället till de sociala förhållandena, det sociala eländet hennes deltagande som alltid drog henne.

Hon kom dels att umgås med landsmän, som slutit sig till den rörelse, som i Tyskland kallades "fria församlingar" — "församlingar, där kyrkan skulle vara en skola, i vilken de högsta etiska synpunkterna behandlades, där alla klassers mänskliga förhållanden till varandra strävade efter att erhålla en verkligt human form, och där en bildning eftersträvades, som gjorde det inlärd till någonting levande i umgänge, tal och väsen". Men vilkas ledare, utan att ha deltagit i politiska

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR

STOCKHOLM

Gamla Kungsholmsbrogatan 26

(andra huset från Drottninggatan)

Stort lager af finare och enklare

MÖBLER

i ek, mahogny, valnöt samt andra träslag afven målade, till billigaste priser.

Allm. Tel. 11410

Riks Tel. 65 05

et Asmundson, Island, fröken Lucina Hagman, Finland, fröken Anna Whitlock, Sverige, och efter deras med entusiasm mottagna anföranden sjöngos unisont de olika ländernas nationalsånger.

En lätt tesupé intogs och den angenäma samvaron varade till över tolvslaget. En och annan manlig representant syntes bland vimlet av ljusa och vackra toaletter och bland dem äro att nämna: professor Montelius, professor Henschen, pastor Mohn, stadsadvokaten Löken, d:r Hedström och d:r Stéenhoff. Sedan professor Montelius läst upp en del, under aftonens lopp anlända telegram, var den stämmingsfulla festen till ända.

Från mötena och från den personliga samvaron komma Sveriges kvinnor att behålla intryck, som skall sporra dem i deras kamp för rösträtten och verka befruktande på deras arbete i samhällets tjänst. G. H. E.

Amerikasvenskarna, nykterheten och kvinnorösträtten.

Skandinaviska storlogens av I. O. G. T. i Manchester, N. H., nyligen hållna årsmöte har beslutat tillsättandet av en kommitté med uppdrag att verka för kvinnans rösträtt särskilt bland de olika distrikten skandinaviska befolkning. Bland medlemmarna i denna kommitté märkas idel svenska namn.

Stöd arbetet för kvinnans politiska rösträtt genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening och genom att prenumerera på Rösträtt för Kvinnor.

tilldragelser blivit utvisade från Preussen och liksom hon själv fingo äta den landsflyktiges bröd.

Men också andra nationers idealister och frihetskämpar blevo hennes vänner. Den ryske författaren Alexander Herzen blev hennes vän för livet, och i hans hem i London sammanträffade hon med den ädle polacken Stanislaus Worcell, ungern Kossuth, italienaren Giuseppe Mazzini m. fl. Hon kom slutligen till Herzens hus som uppfostrarinna för hans båda unga döttrar, av vilka i synnerhet den ena, Olga, blev förenad med henne genom de innerligaste tillgivenhetsband.

Förutom de sociala intressena omfattade hon konst, musik, filosofi med sitt hjärtas värme och sin rika intelligens. Dels i London och dels på resor, som hon företog tillsammans med Herzens, kom hon också i beröring med sådana män som Wagner, Turgenjeff, Schopenhauer och den unge Nietzsche. Hennes memoarer kunna förtälja intressanta saker därom, såsom t. ex. om premiären av Tannhäuser i Paris, de stormiga uppträderna med anledning därav och besöket sedan hos kompositören.

Rom blev slutligen Malwida v. Meysenbugs hem. Här levde hon, omgiven av vänner, för vilka hon blev en slags prästinna i förkunnande av idealens förverkligande i det mänskliga livet. Hon ägnade sig åt sitt författarskap — förutom sina memoarer har hon även skrivit romaner och noveller — åt filosofiska studier samt åt uppfostran av en älskad adoptivdotter. Hon blev gammal, 86 år, men varken ålderdom eller sjukdom förmådde att kväva

En intressant afton i Stockholms F. K. P. R.

Stockholms F. K. P. R. hade måndagen den 13 november sitt höstmöte, och då de flesta av det nordiska mötets främmande representanter voro närvarande, fick mötet en festlig anstrykning, ytterligare förstärkt genom de utmärkta föredrag, som hölls. Lokalen var Läkaresällskapets trevliga sal och som ordförande fungerade d:r *Gulli Petrini*. Sedan en del föreningsangelägenheter avhandlats, lämnades ordet åt aftonens första talare, fröken *Thora Daugaard*, som talade över ämnet

Hur Danmarks kvinnor bereda sig att utöva sin rösträtt.

Talarinnan inledde sitt föredrag med att erinra om den 5 juni 1915, kvinnornas stora dag, då deras politiska medborgarrätt genomfördes och landets fyra politiska partier stodo eniga om reformen. Det var vid två olika punkter fröken Daugaard sedan kom att uppehålla sig, nämligen Hur kvinnorna blivit mottagna i Danmarks politiska liv och Hur de själva tänkt sig att uppfylla sina politiska plikter. Med avseende på den första punkten eftersträvade alla partier kvinnornas gunst, de utlovade kvinnorna samma rättsställning som männen och upptogo den på sitt program, och tre kvinnor äro uppsatta som riksdagsmannakandidater. Men kriget omöjliggjorde ett riksdagsmannaval, under de svåra kristiderna vågade man inte utsätta landet för en valkampanjs alla vådor, och Danmarks kvinnor få därför ännu vänta på utöandet av sin medborgarrätt. Tiden ha de emellertid inte låtit gå sig ur händerna, och det är i synnerhet två kvinnosammanslutningar, Dansk Kvindesamfund och Danske Kvinders Nationalraad, som åtagit sig kvinnornas politiska fostran. Båda dessa föreningar anse att problemen ingalunda äro lösta med rösträttens erhållande, utan ha satt som sitt mål att utveckla kvinnorna till fullt medvetna och ansvariga medborgare.

Den procession, som den 5 juni lämnade borggården som ansvariga medborgare, delade sig i två huvudgrenar,

hennes själs eld eller bryta hennes andes styrka.

Av dessa sina skatter sökte hon in i det sista meddela sig med sina vänner. — Bliv inte förskräckt över mina plågor, sade hon — det är inte jag, som lider, utan endast min arma kropp. Materien är intet, anden allena består.

Detta ord "anden" kom ofta över hennes läppar under hennes sista dagar, liksom orden "kärlek" och "fred".

— Jag har alltid vetat, att kärleken ligger till grund för allt, nu vet jag det bättre än någonsin, sade hon till de gråtande vännerna.

Den som vill fördjupa sig i Malwida v. Meysenbugs memoarer, får lära känna tidens skiftande strömningar, mot vilka ett galleri av intressanta personligheter drar förbi.

Hon var en öm, aktningsfull dotter med den starkaste känsla av familjebandens helgd, men sina åsikter, sin personlighet kunde hon inte offra. Liksom Fredrika Bremer var hon under sin ungdomstid i föräldrahemmet ej lycklig. Hon fann ingen förståelse för sin längtan efter att få utnyttja sin rika intelligens på ett vidare verksamhetsfält, hennes demokratiska idéer och vänner ogillades, och hon berättar hur det blott behövdes, att hon en gång, trött som hon var på sällskapslivets nöjen, nekade att följa de sina på en bal vid furstehovet, för att hon skulle betraktas som en samhällsfarlig person.

I förhållandet till den man hon älskade var hon blödande känslig, fri, men tillika ren och stark. Han var en ung entusiast och skald, tillhörande den "fria församlingen", men trots att

vilka kunna rubriceras som de likgiltiga, den stora massan, och de intresserade, fåtalet. Många av de senare ha inrangerat sig i de olika politiska partierna, men de som voro politiskt okunniga, det är dem Dansk Kvindesamfund tagit hand om. Denna förening har anordnat reguljära kurser i samhällslära, vilka genom sin praktiska tillämpning varit livligt besökta och gett goda resultat. Så plågade som länderna i allmänhet äro av partifanatism, kan det vara skäl att omnämna den kvinnliga sammanslutning, som kallar sig Utanför partierna, och vilkas kandidater icke bindas av några vallöften, utan endast svara för sitt eget samvete. Den enda betingelsen är, att de skola stå på det kristna sedlighetsbudets grundval. Varje medlem får välja vem henne gott synes, endast hon överst på listan upptar ett kvinnonamn. Sedan omväxlas med vartannat manligt och vartannat kvinnligt. Danmarks kvinnor ha en stark känsla, inte bara för sitt eget politiska ansvar, utan även för de nationers kvinnor, som ännu inte erhållit rösträtt. Fröken Daugaard avslutade sitt vackra och av varm, äkta känsla genomdada föredrag med att säga, att hennes lands kvinnor inte utan protest kunde se de svenska kvinnorna stå som en pariakast bland sina nordiska systar. I dagarna har en ny organisation bildats, och i dess namn uppfordra kvinnorna Sveriges män att ge sitt lands kvinnor medborgarrätt. Nordens frihetskedja saknar en länk och för Nordens egen skull får den inte längre fattas.

Fröken Daugaard avtackades med intensiva applåder, som auditoriet stående utbragte. D:r Petrini överlämnade därefter ordet åt fru *Betsy Kjelsberg*, som talade om

Norges kvinnor och dyrtiden.

Inledningsvis yttrade fru Kjelsberg, att man i krigsländerna kämpade för att förstöra liv, medan man i Norden kämpade mot dyrtiden för att bevara liv. Kvinnan känner till fulla hemmets krav och behov, men fastän hon

de förenades både av hjärtats och intelligensens band, glömde han henne en tid för en annan.

Hon led mycket av detta, men deras själsfrändskap överlevde dock krisen. Han kom i fängelse på grund av sina politiska åsikter, och sedan ädrog han sig en sjukdom, som lade honom i graven. Hon närmade sig honom åter, och det är någonting förunderligt enkelt och ädelt över de sidor, där hon berättar hur hon med den innerliga förståelse hon ägde för den henne jämbördiga människan och vännen, som åter längtade efter henne, sökte lindra hans lidande och betryck och skänka honom glädje.

Man kommer att tänka på några rader i ett skönt kapitel av Nietzsche. — O, att mannens och kvinnans kärlek till varandra vore ett medlidande med lidande och överhöljda gudar.

Den verkliga bildningen var för henne det etiska genomträngandet av hela väsendet, brännpunkten, i vilken allt tänkande, kännande, görande sammanträffade.

För hela hennes läggning var kvinnans frigörelse och likställdhet inför lagen en självklar sak, och när hon beslöt att nedskriiva sitt livs minnen, beslöt hon också att ägna dem åt sina lyckligare medsysstrar som en gång skulle kunna utveckla sig i en erkänd rättighets fria luft.

Hon inte endast kämpade för kvinnans frigörelse — hon levde den.

Hennes minne står ljust mot dessa mörka tider.

Gustava Swanström.

Riks 25 50

Allm. 62 96

La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel

Malm Morgsgatan 6, Stockholm

Tyska, Engelska Franska, Ryska

Kunskaper i språk äro av största värde för var och en. Den, som i tal och skrift behärskar ett eller flera av de stora världsspråken, har alla utsikter att skaffa sig en värlöslönad och säker plats.

Språkkurserna vid vårt korrespondensinstitut äro utarbetade med största omsorg av akademiskt bildade språklärare och genomsedda av infödda språkmän.

Ämnar Ni därför lära tyska, engelska, franska eller ryska språken, bör Ni vända Er till vårt korrespondensinstitut. Våra kurser ha av fackmän och elever erhållit de ämplaste lovord. Vårt 17-åriga, framgångsrika arbete på korrespondensundervisningsområdet bär vittne om det stora förtroende, som kommit oss till del. Bland våra elever ha flera, sedan de studerat språk uteslutande efter vår metod, avlagt realskole- eller studentexamen i dessa ämnen.

Eder ålder eller boningsort utgöra ej något hinder vid vår undervisning. Våra avgifter äro **anmärkningsvärt låga** och betalningsvillkoren **synnerligen förmånliga**. Vårt korrespondensinstitut är det **äldsta, största och förnämsta i Norden**. Vi ha hittills undervisat över **90,000** personer.

Skriv därför redan i dag efter prospekt genom att ifylla nedanstående kupong och sända den i öppet kuvert, frimärkerat med 4 öre!

Hermods

Korrespondensinstitut

Prospektbegäran

Hermods Korrespondensinstitut

Österg. 57 C. Dir. H. S. Hermod. Malmö

Sänd mig gratis och utan någon som helst förbindelse å min sida Ert prospekt över Edra **språkkurser!**

Namn

Adress

R. f. K. 207 1/12 16.

är hemmets finansminister, kan hon inte ändra skatter och förordningar. I Norge är det tusentals familjer, som ha under 1,200 kr. i årlig inkomst, och de som voro i stånd att på den summan klara sig år 1914, måste i år sätta sig i många hundra kronors skuld för att kunna existera. Barnen i Norge äro till stor del undernärda, och distriktläkarna anse att barnadödligheten i år blir större än vanligt.

Enligt de uppgifter, som fru Kjelsberg lämnade, tycks det emellertid vara ett storartat arbete, som Norges kvinnor organiserat. Nationalrådet sammankallade kvinnorna till ett stort möte, och en centralkommitté tillsat-

Advokat EVA ANDÉN

JURIS KAND.

Kvinnliga Juridiska Byrån

har flyttat till

Lilla Vattugatan 14 - Stockholm C.

Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.

KL. 10-4.

Riks tel. 7576.

Allm. tel. 18336.

E. o. Hovrättsnotarien

ELISABETH NILSSONS Advokatbyrå

Södergatan 14, Malmö

Tel. 6137

Rättegångar och Juridiska uppdrag av alla slag.

tes, som fick till uppgift att framkomma med förslag till åtgärder mot den dyrtid, som hotade. En arbetslöshetskommitté tillsattes, och den fann upp nya arbetsgrenar, bland vilka fru Kjelsberg särskilt nämnde förfärdigandet av julgranssaker och insamling av apoteksväxter. Kvinnor sitta också i statens provianteringskommission, och förhållandena ha ordnats på ett både praktiskt och effektivt sätt. Skeppredarna till exempel, som under dessa tider tjäna oerhörda summor, få betala en viss procent för sitt tonnage, och denna summa går upp till 25 miljoner kronor, för vilka inköpts sammalet mjöl till allmänhetens behov. I bränslebidrag lämnas 10 miljoner, i dyrtidstillägg till statens ämbetsmän 15 miljoner, 7 miljoner till billigt foder och 4 1/2 miljoner till kraftfoder. Kommunerna ha tagit livsmedelshandeln om hand med olika maximipris för olika kommuner.

Det är alltså Norges kvinnor, som uppdragit linjerna för livsmedelspolitiken, och de arbeta intensivt och energiskt mot dyrtiden för att bevara den uppväxande generationens liv och hälsa. En hjälp i deras strävan har varit det vapen, som heter rösträtt, och vilket, om det föres rätt och hålles blankt, är kvinnornas förnämsta bundsförvant. Det var talarinnan en gåta, att inte Sveriges kvinnor redan hade rösträtt. Vad hon sett och lärt hade styrkt henne i den uppfattningen, att de svenska kvinnorna voro ovanligt väl rustade för sitt värv; hon förstod sig inte på Sveriges män. Framtiden såg emellertid fru Kjelsberg i ett ljusst perspektiv, och hon bibringade sina åhörare en stark känsla av att Norges kvinnor med intresse och iver avvakta den stund, då även Sveriges kvinnor kunna räknas som medborgare i sitt land.

Det delvis humoristiska och kraftigt framförda föredraget belönades av auditoriet med livliga applåder.

Sedan d:r Gulli Petrini tackat de båda föredragshållarna och fru Kjelsberg välvilligt lämnat svar på en del av de närvarande framställda frågor, skildes man åt efter en afton, som lämnade en synnerligen rik behållning.

Bland föreningsangelägenheter, som förekommo på mötet, var utseende av centralstyrelsemedlem för nästa år. Härtill valdes fru Karin Fjällbäck-Holmgren i stället för fröken Anna Lindhagen, som av sagt sig. Fröken Lindhagen valdes till centralstyrelsesuppleant. Till medlem i Fredrika-Bremer-statykommittén efter fröken Anna Frisell, som under året avlidit, valdes fröken Gerda Planting-Gyllenbåga.

Kvinnornas Kalender 1917 kan även rekvireras från Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm.

KOOPERATIVA LIV

försäkrings-**FOLKET** beviljar liv-anstalten försäkringar alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud! H. K. VASAGATAN 6.

Insätt Edra besparingar

i A.-B. NYA BANKEN.

HOTELL VICTORIA

Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.

Vördsamt Fru Greta Schubert.

Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 6657.

För resande att beakta!

Löofs hotell ARVIKA rekommenderas

Stockholms F. K. P. R:s Julbod

öppnas lördagen den 9 dec.

Adolf Fredriks Kyrkogata 11

Försäljning av julgranspydnader, karameller och julkort samt godsaker och diverse trevliga artiklar passande till julklappar.

Öppet mellan 10 f. m. - 8 e. m.

Meddelande från V. U.

F. K. P. R:s styrelser uppmanas att på platser, där så icke redan skett, utse en eller flera personer, som under december månad åtaga sig att av föreningsmedlemmar och utomstående dels upptaga prenumerationsavgifter å R ö s t r ä t t f ö r K v i n n o r för nästa år och verkställa prenumeration å posten,

dels upptaga order å K v i n n o r n a s K a l e n d e r och insända beställningarna till fröken Hildur Öijer, Göteborg, 1., eller Rösträttsbyrån i Stockholm.

Under förutsättning av en energisk medverkan från föreningarnas sida för en stadigt växande spridning av Rösträtt för Kvinnor har priset även för 1917 satts till kr. 1: 35.

Priset å Kvinnornas Kalender är även i år oförändrat 1 kr. För spridning av Kalendern är varje förenings och varje enskild medlems medverkan nödvändig.

Såväl tidningen som kalendern lämpa sig utmärkt som julgåva till vänner och bekanta. Presentkort å tidningen tillhandahållas som vanligt å tidningens expedition, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Julinköp — upplysning.

Stockholmsföreningens organisationskommitté för distriktsindelning, som under hösten hållit möten i olika rotar i staden, kommer att den 9 december öppna en tillfällig rösträtts- och julbod Adolf Fredriks Kyrkogata 11 B. Lokalen är välvilligt fritt upplåten av en intresserad medlem. Meningen är att om möjligt senare öppna dylika små rösträttscentra skiftesvis i stadens olika delar. I boken, som tillika kommer att tjänstgöra som en upplysningsbyrå, kommer att säljas rösträttslitteratur, rösträtts- och andra julkort, julgranspydnader, Kvinnornas Kalender samt en mängd ting lämpliga till julgåvor. Man hoppas att varje medlem av föreningen skall besöka boken och där göra några av sina inköp.

F. K. P. R:s i Stockholm

månadssamkväm måndagen den 11 december klockan halv 8 å Hushållsskolan, Västra Trädgårdsgatan 19. Diskussion: En internationell aktion för lika lön för lika arbete. Inledare: Fröken Anna Kleman. Te och lokalhyra: 50 öre. Socker medtages. Nya medlemmar vinna inträde.

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.

Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.

Annie I. Scott.

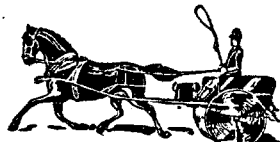

Husqvarna Symaskiner

—svenskt fabrikat—
äro en ovärderlig hjälp
i hvarje svenskt hem.
Betala sig själva på
kort tid.

Obs! Förmånliga
betalningsvilkor.

Arvika Vagnfabrik, Arvika.

Sveriges största fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetskädon

Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.

Priskurant på begäran. Riks t. Arvika 87, Sthlm 4544.

Begär priskurant även å Kullageraxlar.

Kvinnornas Kalender 1917.

På uppdrag av L. K. P. R.

utgiven av

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Göteborg.

Inledes med en dikt av Eva Fröberg och innehåller bl. a. artiklar av Ellen Hagen, Anna Lenah Elgström och Anna Wicksell.

Pris 1 krona.

Hela behållningen tillfaller L. K. P. R:s res-talarefond.

Rekvisioner ställas till Fröken Hildur Öijer, Göteborg 1.

Skydd åt ensamstående lärarinnor.

Regeringen har nu fattat beslut i frågan om beredande av skydd åt ensamstående lärarinnor. Som bekant, avlät riksdagen i mars 1914 en skrivelse till regeringen i ärendet och det är på denna och på alla de yttranden som domkapitel, skolstyrelser och folkskoleöverstyrelsen under nu ett och ett halvt år avgivit, som regeringen grundat sitt beslut. Regeringen uppdrager nämligen åt folkskoleöverstyrelsen att med ledning av den utredning, som verkställes i frågan hos vederbörande folkskoleinspektörer, skolråd och skolstyrelser inskräpa nödvändigheten av att sådana åtgärder för främjande av i riksdagens skrivelse angivna syftet utan dröjsmål vidtagas som skoldistriktet enligt nu gällande bestämmelser kunna vara skyldiga att verkställa. Styrelsen får vidare i uppdrag att ge inspektör anvisning på andra anordningar, som kunna vara lämpade att befordra samma syfte samt att sedermera inkomma med förslag till ändringar i folkskolestadgan, som föranledas av riksdagens skrivelse.

Tjänarinnornas rättsliga ställning

var ämnet för ett föredrag som advokaten Eva Andén höll i Stockholms tjänarinnoförening torsdagen den 16 november inför en fulltalig och intresserad publik. Efter föredragets slut antogs enhälligt en resolution om fordran på tjänstehjonstadgans fullständiga avskaffande och önskvärdheten av borttagandet av namnet tjänstehjon över huvud taget.

Gåvor till Stockholms F. K. P. R:s julbod mottagas med största tacksamhet på Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6.

Julboden kommer att bjuda på angenäma överraskningar och blir välförsedd. Glöm den ej!

JACOBSONS VÄLKÄNDA

TAPISSERI-AFFÄR

24 B Greffuregatan, vid Tattersall.

10 % RABATT — I VAROR — FRITT VAL.

Rygghållare

"Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.

Uppgif ålder!

Pris pr st. 4.50.

Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.

BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR

Riks 1726. Drottninggatan 57 Allm. 1410. STOCKHOLM

FRU HEDENSKOGS

Privata Förlossningshem

TROLLHÄTTAN

Rikstel. 145

Små julgåvor

i rösträttens tjänst.

F. K. P. R:s korrespondenskort med vignett, utvisande den kvinnliga rösträttens landvinningar i Norden.

10 kort jämte kuvert 0.60.

F. K. P. R:s annotationsblock, pr st. 0.12.

F. K. P. R:s korsbandsomslag, 10 st. 0.25.

Provsändning mot 1 kr. i postanvisning.

Rekvisioner ställas till

FRÖKEN HILDUR ÖIJER

GÖTEBORG 1.

Jul- och Nyårskort

med rösträttsmärket och svenska flaggan. Pris 6 öre pr st. eller 5 kr. pr 100 st.

Rekvireras genom

RÖSTRÄTTSBYRÅN

Lästmakaregatan 6, Stockholm.

Rösträtt för Kvinnors

tjugutredje nummer för 1916 innehåller bl. a.:

Kvinnorna och stadsfullmäktigvalen.

Mot ljuset. Av Frigga Carlberg.

En samhällsfara. Av G. H. E.

Den svaga kvinnan. Av A. M. H.

Nordiska kvinnosakskonferensen i Stockholm den 10-11 november.

En kvinnlig frihetsskämpe. Av Gustava Swanström.

En intressant afton i Stockholms F. K. P. R.

Stockholm, Ivar Högströms Boktryckeri A. B., 1916.